

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

**Харків
2020**

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – Маркіна Тетяна Юріївна, доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету

Відповідальний секретар – Перетяга Людмила Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки, академік Національної академії педагогічних наук України

Галій Алла Іванівна, кандидат біологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Голуб Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Гордієнко Ірина Вікторівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Дрозик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Золотоверх Владлена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Казачінер Олена Семенівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Орлов Андрій Валерійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Пашинський Павло Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Туренко Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Щербак Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Рекомендовано редакційно-видавничим відділом Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол №7 від 19.11.2020 р.

А 43

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За загальною редакцією Бойчука Ю.Д. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розглянуто широке коло нагальних питань, пов'язаних з організацією інклюзивного освітнього середовища, наданням освітніх та корекційно-розвиткових послуг дітям з порушеннями психофізичного розвитку.

Шавкуненко М. Д. Корекція дизартрічних розладів у дітей старшого дошкільного віку.....	342
Шлапак О.В. Навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами з використання логоритмічних та рухливих ігор.....	346
Штих О.С. Формування зорово-просторових уявлень молодших школярів з порушенням писемного мовлення.....	352
Якубіна О.О. Міждисциплінарна команда супроводу дітей зі стертою формою дизартрії.....	359
Ярошенко О.О. Використання дидактичних ігор, як засобу розширення словникового запасу дітей молодшого шкільного віку з ЗПР.....	366
Відомості про авторів	372

буде знижувати прояви небажаної поведінки, також поліпшувати розуміння зверненого мовлення. Крім цього, використання візуальної опори сприяє формуванню навички планувати власні дії та переводити їх у активне мовлення.

Список використаних джерел:

1. Белякова Н. К. Использование наглядности в коррекционной работе для детей с тяжелыми нарушениями речи // Наука без границ. 2017. №11 (16). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-naglyadnosti-v-korreksionnoy-rabote-dlya-detey-s-tyazhelyimi-narusheniyami-rechi> (дата звернення: 19.10.2020).
2. Дмитриева И. Ю. Использование пиктограмм и визуального расписания при работе с детьми с особенностями развития / И. Ю. Дмитриева. – Текст : непосредственный // Молодой ученый. – 2018. – № 52 (238). – С. 61-64. – URL: <https://moluch.ru/archive/238/55246/> (дата звернення: 20.10.2020).
3. Довбня С., Морозова Т., Залогина А., Монова И. Дети с расстройствами аутистического спектра в детском саду и школе: практики с доказанной эффективностью. – СПб.: Сеанс, 2018. – 202 с., ил
4. Логопедия: Учебник для студентов дефектол. фак. пед. вузов / Под ред. Л.С. Волковой, С.Н. Шаховской. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 680 с
5. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. – К. : Видавничий дім «Слово», 2014. – 672 с.

Шавкуненко М. Д.

КОРЕКЦІЯ ДИЗАРТРИЧНИХ РОЗЛАДІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається зміст поняття «стерта форма дизартрії», а також обґрунтовується необхідність комплексного підходу для подолання означеної мовленнєвої патології, що включає медикаментозний, психологічний та педагогічний вплив.

Ключові слова: дизартрія, дизартричні розлади, стерта форма дизартрії, старші дошкільники.

Постановка проблеми. Останнім часом неухильно зростає кількість дітей з відхиленнями фізичного та психологічного здоров'я, що обумовлено біологічними, екологічними, соціально-психологічними та іншими чинниками, а також їх поєднанням.

Формування правильної звуковимови, є однією з найважливіших складових гармонійного розвитку дитячої особистості. На жаль, з кожним роком кількість дітей народжених з порушеннями ЦНС збільшується як у всьому світі, так і в Україні. Прояв дизартричних порушень мовлення при різних ураженнях мозку актуалізує пошук ефективних шляхів для проведення корекційної роботи у роботі з дітьми даної патології.

Мета статті полягає у розкритті ефективних шляхів корекції дизартричних розладів.

Аналіз досліджень і публікацій. Дизартрія (від грецьк. *dis* – частковий розлад, *arthroo* – розмежування) – порушення звуковимовної складової мовлення, що обумовлене недостатністю іннервації мовленнєвого апарату [3].

При дизартрії спотворюється реалізація рухової програми внаслідок несформованості операцій зовнішнього оформлення висловлювань: голосових, темпо-ритмічних, артикуляційнофонетичних і просодичних порушень, ступінь яких обумовлений характером і ступенем ураження ЦНС (О. Архіпова, Л.Мєлєхова, М. Палмер та ін.). Найлегші з дизартричних проявів називають стертими.

Діти з порушеннями мовлення, які схожі з проявами складних форм дислалії, але з більш складною та більш тривалою динамікою навчання, розвитку і корекції мовлення, складають особливу групу серед дошкільників. Спостереження та медико-педагогічне обстеження дозволяють виявити у них ряд специфічних порушень:

- порушення рухової сфери;
- фонетичної сторони мовлення (зокрема просодичних компонентів мовлення);
- мовленнєвого дихання.

За визначенням Л.Лапатіної, стерта дизартрія – мовленнєва патологія, що проявляється в розладах фонетичного і просодичного компонентів мовленнєвої і функціональної системи і виникає внаслідок невираженого мікроорганічного ураження головного мозку [2].

На сьогоднішній день поширеність стертої дизартрії у групах для дітей із ЗНМ до 50% дітей, а в групах з ФФНМ – до 35% дітей [3]. Особливе занепокоєння викликає той факт, що кількість дітей зі стертою формою дизартрії щороку збільшується.

Вперше питання про нетипові порушення вимови, для корекції яких необхідні довготривалі заняття, було поставлене Г.Гуцманом у другій половині дев'ятнадцятого століття. Автор відмітив загальні ознаки таких розладів, що проявляються в "змитості, стертості артикуляції" (С.Маєвська, Г.Гуровець).

У вітчизняній літературі ця форма мовленнєвої патології вперше була виділена і віддиференційована в 50-60 роках ХХ століття (Р.Бєлова-Давид, Р.Мартінова, Л.Мєлєхова, О.Токарева та ін.).

Термін «стерта дизартрія» був запропонований у 1969 р. О.Токаревою, яка розглядала зазначене мовленнєве порушення як легкі (тобто стерті) прояви псевдобульбарної дизартрії у вигляді нечіткості артикуляції під час мовлення, які відрізняються труднощами їх усунення. На думку О.Токаревої, діти зі стертою формою дизартрії більшість звуків слабо автоматизують і недостатньо диференціюють. Встановлено, що порушуються артикуляційні рухи: недостатні рухи язика і губ, спостерігається неточність рухів і недостатність їх сили. Неточність рухів пояснюється гіперкінезами язика [3].

Проведений аналіз наукової літератури показав, що для опису вказаних порушень вчені пропонують різні терміни, а саме: артикуляційна диспраксія (М.Морлей); центральна органічна або ускладнена дислалія (М.Зєєман, Л.В.Мєлєхова); апраксична дизартрія (Є.Н.Винарська). Останнім часом у сучасних логопедичних дослідженнях все частіше фігурує поняття не „стерта дизартрія», а „мінімальні прояви дизартрії», що, крім стійких порушень звуковимови, в цілому характеризуються також темпо-ритмічною

дезорганізацією усного мовлення (Л.Белякова, Н. Волоскова, Т.Мойсеєнко, О.Приходько, Л.Сербіна та ін.). При цих розладах вчені відмічають недостатню рухливість окремих м'язевих груп мовленнєвого апарату, загальна слабкість всього периферичного мовленнєвого апарату внаслідок ураження тих чи інших відділів нервової системи.

Вчені, які займалися проблемою дизартрії, визначили шляхи клініко-педагогічної реабілітації, рекомендували комплексний підхід щодо корекційних заходів [1]. Цей комплексний підхід щодо усунення дизартрії включає в себе три блоки, а саме:

Перший блок – *медичний*, який визначає невролог. Призначаються медикаментозні засоби, ЛФК, фізіотерапія, масаж та ін.

Другий блок – *психолого-педагогічний*, що передбачає розвиток сенсорних функцій. Формуючи слуховий гнозис, розвиваючи слухове сприймання, тим самим готуються база для формування фонематичного слуху. Розвиваючи зоровий гнозис, зорове сприймання, тим самим попереджуємо графічні помилки на письмі. Крім цього, психолого-педагогічний блок включає вправи на розвиток і корекцію просторових уявлень, графічних навичок, конструктивного праксису, мислення, пам'яті (Н.Симонова, І.Левченко, Л.Данілова).

Третій блок – *логопедичний*, що передбачає проведення специфічної цілеспрямованої роботи з розвитку загальної моторики, артикуляційної моторики, дрібної моторики пальців рук, а також проведення пальцевої гімнастики, дихальних та голосових вправ.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Отже, стерта дизартрія (легка ступінь дизартрії, МДР – мінімальні дизартричні розлади) в логопедичній практиці є одним із розповсюджених порушень вимовної сторони мовлення. Подолання стертої форми дизартрії потребує комплексного підходу, а тому вивчення стертої дизартрії є предметом дослідження медичних, педагогічних та лінгвістичних дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Дідкова Л. М. Клініко-педагогічна характеристика дітей зі стертою дизартрією / Л. М. Дідкова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.

Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2014. Вип. 27. – С. 57-62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_27_14

2. Лопатина Л.В. Логопедическая работа с детьми дошкольного возраста с минимальными дизартричными расстройствами : Учебное пособие / под ред. Е.А. Логиновой. – СПб.: Издательство «Союз», 2005. – 192 с.

3. Рібцун Ю. В. До питання диференційної діагностики дислалії та мінімальних проявів дизартрії / Ю. В. Рібцун // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2012. – Вип. 21. – С. 227-232. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2012_21_60

Шлапак О.В.

НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ З ВИКОРИСТАННЯ ЛОГОРИТМІЧНИХ ТА РУХЛИВИХ ІГОР

В даній статті розглянуті змістовні аспекти логоритміки, спрямовання на подолання мовних порушень, за допомогою різноманітних ігрових методик, систематизованих рухових вправ, немовних функцій у поєднанні зі словом і музикою. Використання різних видів ігор в логоритмічній роботі. Використання ігор має неоціненне значення для розвитку, навчання та виховання малюків. Освітньо-виховний процес стає цікавим, різноманітним, пізнавальним та привабливим. Підбір ігор для дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: логопедична ритміка, гра, ритмічні ігри, особливі освітні потреби(ООП), ігрові заняття.

Постановка проблеми. Останнім часом проблема розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку стає особливо значущою, особливо дітей з особливими освітніми потребами (ООП).

Працюючи з дітьми, які мають ООП мають застосовуватися різні методи і прийоми.